

האוניברסיטה הפתוחה
האוניברסיטה החדולה בישראל

עסקים

המהפכה של המאה ה-21 תן לאצבעות ללכת במקומך

פעילות מקוונת. זאת המהפכה הגדולה ביותר שקשורה לשוק ההון והכסף שהתרחשה בשנים האחרונות. **הדר' אריה נחמיאס** על שוק ההון המקוון: "מהפכת המידע והאינטרנט מגבירה את עודף הביטחון, שבגיננו המשקיעים לא רק שאינם פועלים לתועלתם האישית, אלא אף תורמים להגדלת התנודתיות של השוק". **גד ליאור** שמע מד"ר נחמיאס על ההתפתחויות במסחר המקוון במכשירים פיננסיים ובבנקאות המקוונת ועל התשואה והסיכון הגלומים במציאות החדשה

משתמשי הכסף למימון הצרכים שלהם. המשמעות: עוד לפני האינטרנט פעל למעשה שוק ההון כשוק וירטואלי, שהרי לא העבירו חבילות של דולרים ממקום למקום, תוך כדי ביצוע פעולות בשוק ההון.

ומה מיחד את המוצר שהוא השירות הפיננסי?

ובכן, השירות הפיננסי עובר במלואו במדיה האלקטרונית. הוא לא נדרש לתכונות גשמיות, כגון ריח, טעם, נראות ואסטטיות, שמהווים מכשול במסחר האלקטרוני.

ללא מגע יד אדם

מה בעצם כולל שוק ההון?

יש בו מערכת כוללת של בנקים, ברוקרים ומתווכים פיננסיים, כשהבורסה לניירות ערך תופסת מקום מרכזי בשוק ההון. באמצעות חברי הבורסה, שהם בעיקר בנקים וחברות ברוקרים, יכול כל אחד לסחור בבורסה.

אז איך הפרט יכול בעצם להשקיע היום ומהו

השינוי ביחס לעבר?

הדרך המקובלת בעבר הייתה להגיע פיזית למשרדי חבר הבורסה, למשל לבנק, להתייעץ אתו ולבצע

מתי נכנסתם בפעם האחרונה לסניף הבנק? מי שיש לו מחשב בבית ומחובר לאינטרנט מהיר, דומה שפגישותיו עם פקיד הבנק, חינוני ככל שיהיה, הופכות להיות למטרד שאפשר להימנע ממנו בעידן שנות האלפיים.

מדוע לחפש חניה ליד סניף הבנק, לכתת רגליים בגשם או בחום, לעמוד בתור המייגע, כאשר אפשר להציץ בצג בבית הממוזג ולשקול, בלא שום לחץ, במה להשקיע, כמה, מתי והיכן.

בעמודים הבאים ננסה להחכים מעט - באמצעות ראיון שקיימנו עם ד"ר אריה נחמיאס, ראש המחלקה לכלכלה וניהול באוניברסיטה הפתוחה - בכל הקשור להשפעות טכנולוגיות, מידע ותקשורת על פעילות הפרטיים בשוק ההון והכסף.

ד"ר נחמיאס, מהם מאפייני שוק ההון ומרכולתו?

תפקיד שוק ההון הוא לתעל חיסכון להשקעות. זהו תהליך של היווי הון והוא תנאי מפתח לצמיחה כלכלית בטווח הארוך. שוק ההון מטבעו, מעידנא קדמא, הוא שוק וירטואלי, שבו נפגשים חוסכים ולוויים. החוסכים הם ספקי הכסף למימון ארוך טווח והלוויים הם

בראשית שנת 2006, 1.3 מיליון משפחות בישראל גולשות ברשת החיבור המהיר. בשנת 2003 גלשו בישראל רק כ-600 אלף משפחות. המשמעות: תוך שלוש שנים היה גידול של יותר מכפול בגולשים

השקעה. דרך מאוחרת יותר הייתה התקשרות טלפונית לחבר הבורסה, תוך התייעצות ומתן הוראות ביצוע. הדרך השלישית, שהתפתחה למעשה רק בעשור הנוכחי, בעצם מראשית שנות האלפיים, היא המסחר המקוון, דרך האינטרנט.

אולי תוכל להסביר כיצד זה פועל?

המדובר במערכת מסחר, שבה המשתתפים בשוק ההון קשורים ביניהם באמצעות מערכות תקשורת ממוחשבות, ללא מגע יד אדם. הפעילות המקוונת בשוק ההון תפסה תאוצה בשנים האחרונות, בארה"ב בראשית שנות התשעים ובארץ בסוף שנות התשעים ובשנת 2000, "שנת הבום" בהיי-טק.

ממה נובע המעבר לשוק המקוון?

הדבר נובע משתי התפתחויות מקבילות. האחת, ההתפתחות בתחום טכנולוגיית המידע והתקשורת והאחרת התשתיות שהבורסה וחבריה העמידו לרשות שוק ההון, שהשתכלל מאוד בשש השנים האחרונות. הוקמו מערכות משוכללות למסחר, לסליקה ולהפצת מידע. דבר זה שיפר את הסחירות בניירות הערך ואפשר גידול בהיקף גיוס ההון של הסקטור העסקי. שיפורים טכנולוגיים, קלות השימוש בטכנולוגיה הזאת, ירידה בעלות השימוש, הגידול העצום במספר משתמשי האינטרנט, כל אלה חברו ביחד לזירוז הפעילות המקוונת בשוק ההון.

גידול פי ארבעה

מה אנחנו יודעים כאן על הנתונים?

ובכן אלה מעניינים למדי: בראשית שנת 2006, 1.3 מיליון משפחות בישראל גולשות ברשת החיבור המהיר. בשנת 2003 עדיין גלשו בישראל רק כ-600 אלף משפחות. המשמעות: תוך שלוש שנים היה גידול של יותר מכפול בגולשים הללו. ראוי לציין, שכניסת חברות הכבלים לשוק האינטרנט והמחירים הנמוכים של הפס הרחב, עד כדי מתן השירות בחינם, האיצו עד מאוד את הצמיחה בשוק.

מתי בעצם חל "המהפך" בשוק ההון הישראלי?

האות למהפכה הטכנולוגית בשוק ההון בישראל ניתן בשנת 1997 עם העברת המסחר במניות מ"שוק הצעקות" באולמות המסחר, למה שהוא בעצם מסחר בין מחשבים - שיטת הרצף. עד תחילת שנת 1999 הועברו כל המכשירים הפיננסיים - מניות, אג"ח, מק"ם - לאולמות המסחר אל צגי המחשב. באוקטובר 1999 סגרה הבורסה לניירות ערך בתל-אביב את אולמות המסחר האחרונים והעבירה גם את המסחר בנגזרים

- אופציות וחוזים עתידיים - למסחר ברצף.

אולי תוסיף גם מילה על המסחר ברצף?

המסחר ברצף מושתת כולו על מערך ממוחשב, המורכב מתחנות מסחר ומחשבים מרכזיים, המחוברים ביניהם ברשת תקשורת משוכללת.

האם ריכוזיות הבנקים בישראל תרמה להאצה בטכנולוגיית המידע?

התפקיד המרכזי של הבנקים בשוק ההון בישראל והעובדה שמערכת הבנקאות בארץ פועלת על פי תפיסה של בנקאות אוניברסלית הובילה, נוסף למסחר מקוון במכשירים פיננסיים, גם לבנקאות מקוונת. אתרי הבנקאות האינטרנטית התפתחו מאוד בחמש השנים האחרונות. אימוץ טכנולוגיית המידע והתקשורת מאפשר לפרט להתעדכן ולקבל מידע על התנועות בחשבונות הבנק ולבצע פעולות במגוון רחב של נושאים: העברות מחשבון לחשבון, ביצועי תשלומים שונים, הפקדות לתכניות חיסכון, השקעה בקרנות נאמנות וקבלת מידע פיננסי, הן ברמת המיקרו והן ברמת המקרו.

אז מה אומרים הנתונים?

בארץ, כמו בעולם, הבנקאות האינטרנטית ממשיכה להיות אחד מתחומי האינטרנט בעלי הצמיחה הגבוהים, ומנתוני בנק ישראל אנחנו למדים שמספר לקוחות הבנקים המשתמשים באינטרנט צמח בין השנים 2001 ל-2004 בכ-85%! מספר הפניות החדשי לקבלת מידע באינטרנט גדל פי ארבעה באותה תקופת.

אז מה המסקנה?

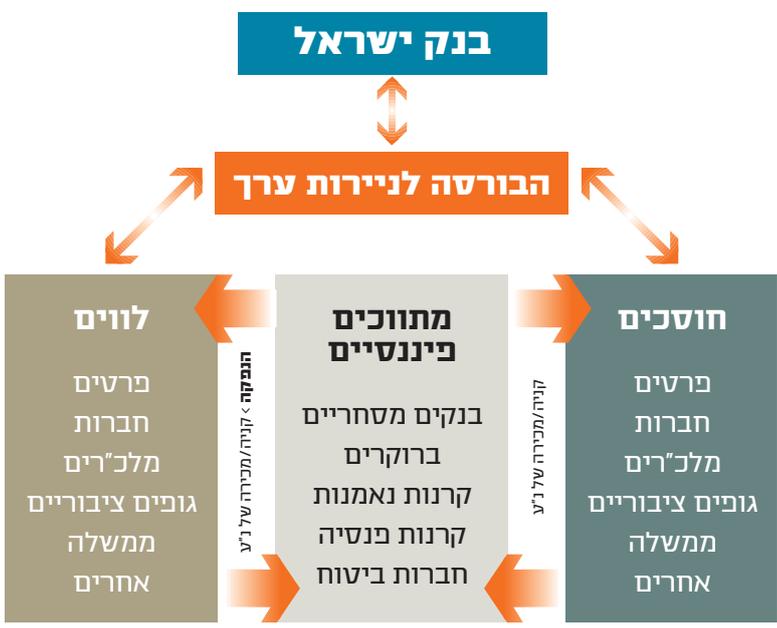
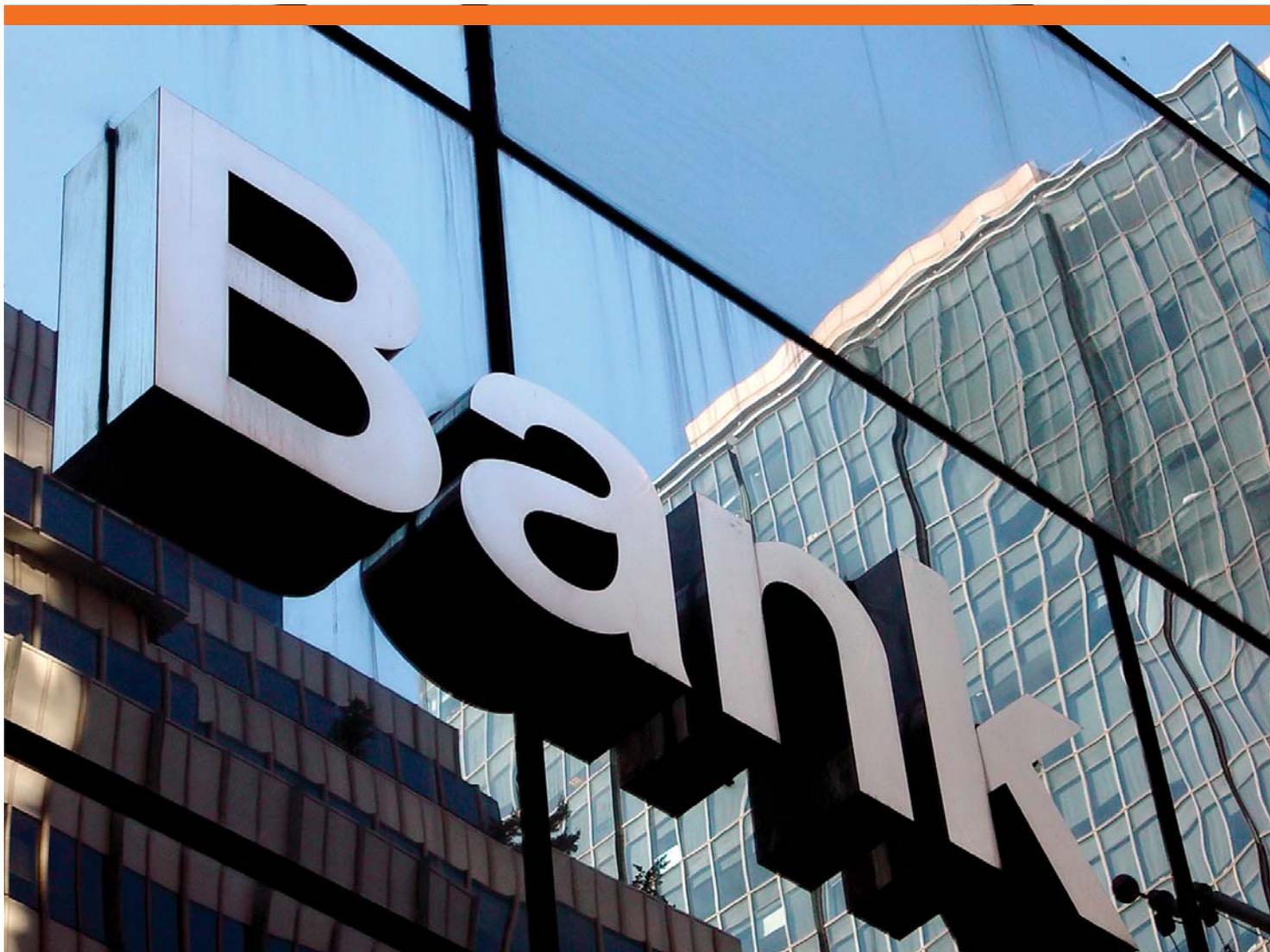
העובדה שקצב הגידול במספר הפניות לקבלת המידע הבנקאי באינטרנט עולה על קצב הגידול במספר המשתמשים, מלמד אותנו על תהליך ההטמעה של השימוש בבנקאות המקוונת ועל הרחבת השימוש האישי בה.

אליה וקץ בה

יש לכך השלכות כלכליות כלשהן?

התרחבות מהירה זו של בנקאות אינטרנטית מביאה לקיטון של ההוצאות הקבועות וההוצאות השוליות בפעילות הפיננסית ויוצרת רווח כלכלי לכל המעורבים: קיטון בעלויות התפעול של המערכת הבנקאית, הוצאות עסקה, דהיינו עמלות מזולות ללקוחות, ריביות עדיפות, קיטון בעלות האלטרנטיבית של עמידה בתורים ומניעת הצורך בהגעה לסניף הבנק בשעות העבודה.

אימוץ טכנולוגיית המידע והתקשורת מאפשר לכרע להתעדכן ולקבל מידע על התנועות בחשבונות הבנק ולבצע פעולות במגוון רחב של נושאים: העברות מחשבון לחשבון, ביצועי תשלומים שונים, הפקדות לתכניות חיסכון, השקעה בקרנות נאמנות וקבלת מידע פיננסי, הן ברמת המיקרו והן ברמת המקרו

השפעות טכנולוגיות מידע ותקשורת על פעולות פרטים בשוק ההון

ד"ר אריה נחמיאס

קיים עדיין סיכון המכונה "הסוס הטרויאני": אמנם, המערכות המקוונות של הבנקים, הגופים המוסדיים ובתי ההשקעות מפוקחים על-ידי הרגולטור - בנק ישראל, הרשות לניירות ערך והממונה על שוק ההון באוצר - ומאובטחות ברמה הגבוהה ביותר. אולם, כפי שכבר נוכחנו לדעת, ולא אחת, אין בכל הצעדים האלה כדי לבטל את הסיכון לחלוטין

ומה על התחרותיות?

המידע הבנקאי שזורם ברשת בהחלט מגביר את התחרותיות, שכן הוא מאפשר להשוות שירותים ומחירים בין בנקים שונים במאמץ של קליק אחד בלבד. המערכות זמינות בכל עת, קלות להפעלה ויעילות.

מהו השינוי לעומת סוף שנות התשעים?

האנשים הפרטיים, שנכנסים היום לשוק ההון, עומדים מול אפשרות שלא ידעו לפני מעט פחות מעשור. נוצרה במהירות סביבה פיננסית חדשה, שמאופיינת בחלופות רבות יותר. העלויות נמוכות יותר ומאלה נהנים האנשים הפרטיים. אולם, אליה וקוץ בה. הם גם חשופים לידע ומידע בהיקפים אדירים, בזמינות ונגישות, והכול בקלות הבלתי נסבלת של קליק אחד בלבד.

אז מה התוצאה?

קטנו ההוצאות הקבועות וההוצאות המשתנות של מכלול השירותים הניתנים בשוק ההון. כך מתאפשר לחברות נוספות וקטנות יותר להתחרות בספקים המבוססים של השירותים הפיננסיים. השילוב של הטכנולוגיות, המידע והתקשורת בשוק ההון מאפשר בנקאות אינטרנטית, נתוני מסחר במכשירים פיננסיים בזמן אמיתי, חדשות פיננסיות בזמן אמיתי, לימוד עצמי של ידע פיננסי, תכנון פיננסי, איתור מכשירים פיננסיים לבדיקה ולהשקעה, איסוף מידע פיננסי וכלכלי ברמת המיקרו והמקרו, כלי ניתוח עצמאי, מעקב אחר פעולות בעלי עניין ומשקיעים מוסדיים, ייעוץ וחוות דעת של מומחים.

ומה על מספר המועסקים בבנקים ובשוק ההון?

מכל אלה עולה שהפעילות המקוונת בשוק ההון מצמצמת את מספר העובדים שנדרשים לביצוע הפעילות הפיננסית בצורתה המסורתית. יש פה דמוקרטיזציה של שוק ההון - כל אחד יכול להשתתף בשוקי כל העולם. כל מה שהפרט צריך זה מחשב בסיסי, צג, תוכנת Windows וקישור מהיר לאינטרנט. יש בכך כדי לספק כמויות אדירות של מידע, אולם מכאן אין כדי להסיק שיותר מידע מוביל בהכרח להחלטות טובות יותר. זאת, משום שהדבר תלוי הן באיכות וברלוונטיות של המידע והן ביכולת של הפרט לנתח ולהשתמש בצורה ראויה במידע.

ומה עם הסיכון?

קודם הבלטתי יותר את התשואה הצפויה בפעילות המקוונת ופה נשלים את ממד הסיכון. יש שני סיכונים עיקריים: אחד, מלכודת הוודאות או אשליית הידע והסיכון. השני, אבטחת מידע או "הסוס הטרויאני",

שכבר נתקלנו בו בארץ.

תסביר בבקשה.

אשליית הידע: המערכות המקוונות מספקות, כאמור, חדשות מהארץ ומהעולם, פרשנויות, המלצות של אנליסטים, ניתוחים גרפיים וטכניים, דוחות כספיים, מגוון רחב של כלי מחקר והשקעה, תיק השקעה וירטואלי, נתונים סטטיסטיים ועוד. אולם, בעקבות העושר הגדול כל-כך עלול המשקיע ליפול למלכודת של עודף ביטחון - אשליית הידע. בהיותו במלכודת זו הוא עלול לשנות את קריטריון ההחלטה וליצור תחושה שיש לו יכולת טובה יותר לבחור במכשיר הפיננסי מאשר יש לו באמת. ספקי המידע מעודדים את התחושה הזאת עם פרסומות מהסוג של "פעילות באינטרנט משתלמת יותר, יעילה להפליא" או "אתנו תקבל תוצאות טובות יותר" וגם "אצלנו תדע יותר ולכן תבצע טוב יותר".

עדיין קיים סיכון

אז מה התוצאות של כל אלה?

במודלים התאורטיים של תורת ההשקעות, אנשים פרטיים עם עודף ביטחון פועלים בצורה ספקולטיבית יותר ומחזיקים בתיקים שאינם מפוזרים דיים, ואף אינם יעילים. כך לא רק שאינם פועלים לתועלתם האישית, אלא הם אף תורמים להגדלת התנודתיות של השוק.

ומה על אבטחת המידע בעידן החדש הזה לעומת העבר?

זהו בהחלט הסיכון השני, המכונה "הסוס הטרויאני": אמנם, המערכות המקוונות של הבנקים, הגופים המוסדיים ובתי ההשקעות מפוקחים על-ידי הרגולטור - כמו בנק ישראל, הרשות לניירות ערך והממונה על שוק ההון באוצר - ומאובטחת ברמה הגבוהה ביותר, אולם, כפי שכבר נוכחנו לדעת, ולא אחת, אין בכל הצעדים האלה כדי לצמצם את הסיכון.

וצריכים להיות מודאגים מהסיכון הזה?

צריך פשוט לדעת שעדיין קיים סיכון מהשימוש ברשת האינטרנט והדבר תובע מאמצים מתמשכים למזער אותו.

ומה כל זה צריך ללמד אותנו?

למרות שההתפתחות הטכנולוגית הרחיבה במידה רבה את יכולת הפרט לפעול בשוק ההון, הידע המעמיק, ההתמחות בתורת המימון, ניהול פיננסי ותורת ההשקעות - הם עדיין נכסי צאן הברזל לקבלת החלטות שקולות, נבונות ומבוססות בשוק ההון. ❧